צריך להודיעו. מכון פלומ שם ואמר רבא בר מתסיא אמר רב הונא בר גורליא אמר רב הונתן מתנה לחכרו צריך לומר לך זאת דלך כגון דקמה יחכיש לבלה ומתוך כך ממלוס מדברים ומוכו בוא בלבד

עון אדם.

להקים במחיצה הקדושה, וק"ו שאינו ראוי להיות נקרא בתור שם משמות הקדוש. או שאינם משיגים שהתעודה היותר נשגבת המומדת בתור מרכז לכל מעלה וכל עבודת ד', היא ההצטרפות של כל פרט מפרטי המציאות וכל מעשה ממעשיהם הפרטיים אל המכלית של הצלחת הכלל כולו, החזורת אח"כ אל כל פרטיו המרובים. ע"כ יסוד דעת ד' מוכר לנו ביריעות זאת הנכבדת ששלום הוא שמו של הקב"ה, וחלילה להזכירו במקום שאין הנפש מסוגלת להנשא [בנו] אל המרום והנשגב. כי דרכי השלום שהתחסס הנפש כהויתה במצב חומרי שפל, לא יתאימו בשום אופן אל השלום האמיתי, שלום העולמות. שראוי לו לצאת רק מתוך הכרה נאצלת ומעמקה של תורה ודעת ד'. אמנם מצע השכל האנושי קצר מהשיג הדור והחדר, הנרעם והתצלחה של השלום הכללי, רעם זה אינו יכול להגיע לתוכן הדרכים שבהם יבור לו הדרך לתכלית הגשגבה הזו. וצריך לזה מהאור האלהי, אור הנבואה היותר נשגבת, אור עולם שבאוצר חיים של התורה, שלכלל האדם אינה נקנית כ"א ע"י האמונה, האמונה כי ד' הטוב שטובו מוכר ומושג לנו מבין מרכי המציאות בפי מה שהיא מכשיר גם באמצע דרכה. מורה לנו הדרך לפחד אל ד' ואל טובו באחרית הימים, כשיתעלה המציאי כולו, וירומו הפרטים עם הכלל כולו למעלה היותר שלמה, עד שיגגע הכרה הכללית שהוא טוב מאד ישכיל גם בכל פרט, ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצון קונם אדון השלום גלבב שלם. ע"כ האמונה היא הדרך האחת לקניית השלום, כי מבלעדי האמונה בטובו של יוצר כל, המושקפת לנו מדברים המושגים ומושכלים לנו; לא יתדבר אור אהבת השלום בפרטים ולא יוכל לעולם לבא אל הכלל, וראוי הוא להיות מושג האמונה נקדש כמושג השלום. אמנם בזה ראוי גם להחזיק כי הכדל יש בין מבה לתכלית, האמונה היא אמנה סבה נכונה להכרת השלום והליכה בדרך שלום. ע"כ מתרגמינן אלהא מהימנא אבל לא שם גופיה איקרי ומכי. מה שא"כ השלום שהוא התכלית העצמית, שם גופיה איקרי שלום, דכתיב ויקרא לו ד' שלום. חסרון האמונה בהתעודה הכלליה של המציאות שהוא לטוב היותר נשגב, אמנם יכה לדסיסים את כל בנין השלום הנקדש. כי מאין מושב נאצל אדיר וראוי לקנות את לב האדם לתת לאבן מנה לכל מגמותיו, שיהי' מונה למעלה, לשלימות כללית ואמתית, יתפוצצו כחותיו על סלע אהבת עצמו, שהתכירה כה קודמת ומרגשת לו יפה. ע"כ האמונה כי טוב ד' לכל תקשר את הפרטים אל דרך שלום העולמים, והיא האמצעי היותר נשגב להכלית האחרונה ששום ד' בה נקרא, שלום.

השלום שהוא כ"כ קדוש ויקר, אי אפשר שיהיה דבק באדם לאהבה אותו באמת, כ"א בהיותו מנושא מעל התלאה התומרית הנמצאת בכלל אשולות החיצוני ומהפשטות הרבה באולמו המניעי של האדם, ששפלותו של האדם בשני המצבים מכריחתו, לביה המרחץ ובית הכסא. הראשון מצד התלאה המרגוית השני מצד הפנימית, שסבתה היא משותפת ג"כ עם החסרונות הכלליים, שלא ניקחה המציאות בכללה מהם עדנה. ע"כ אל מושג השלום שהוא ההתאמה של העולם החיצוני הכללי כולו עם העולם הפרטי הפנימי, יאחה להזכיר בית הפרחץ. אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ. והחימנותא שסעולתה ביתוד היא על המוסר הפרטי, וממנה יבא מאיליו להיות מצערף לטובה אל הכלל הגדול, ראוי יותר להזכיר שלילת הגדהו, אם הי' מכלל בכלל השמות, שיהיה אסור להזכירו בבית הכסא, חמורה על חמרונו הפרטי החומרי של האדם. והכלל שבשניהם הוא להורות שאי אפשר להנשא לפעולות וזיעות שיצאו מהן תוצאות טובות לכלל האומה וכלל האנושיות, ובמובן היותר רחב ויותר עמוק לעמקה של האמת לכלל המציאות כולה, ג"א בהתנשא האדם הפרטי מהמוסריות המושפעים מהעולם החיצוני, ממעשים ומדות וזיעות מגונות, ובן בעולמו הפנימי מגיעות ומדות ומעשים כלתי הגונים, שרק אז יהיה ראוי לקרא בשם השלום. ובהתנשא איש אז כתה ואומה, לקרא בשם השלום ומצאותם לא ירחצו, לא יבא שלום הבא מקריאה בזאת, שהיא בערכת להזכרת של המושג היותר קדוש ויותר מרום ונשא בבית המרחץ ובבית הכסא, מקום התלות שפלות החומריות האנושית מצד עולמו החיצוני והפנימי, להביא את הפרי הראוי לו. אמנם עם קדושה המקום, עם התנשאות האדם משפלות מוסריותו והרגלתו בדרכי ישר, עד שהעולם החיצוני לא ישאיר עליו רושם מזוהמתו, ועולמו המניעי יהיה מחנה קדוש ולא יראה בו ערות דבר, אז ראוי שיקים כל מצמת פגיו רק לתעודת השלום, לשמרו מכל משמר ולהרחיבו בכל היכולת, לחוקו ולאמצו בכל המצאגים שיזדמנו לידו, במסיבות המון ותקופות הדוריה המהלכות ע"פ קורא הדורות מראש. וע"ז שגינו: ח"ת מרבים שלום בעולם, שנאמר "יגל בנך למודי ד' ורב שלום בניך", אלה הם הבנים הבונים, המגדרים כל אבן פרטיה שבאיש ושבמעשה למוסד הבנין הקדוש והנערץ, השלום, "א"ת בניך אלא בוניך". [אמתיות 1234567]

יד. וא"ר בר מתסיא אר"ח ב"ג אר"ל, הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר לדעת כי אני ד' מקדשכם. הכרת טובה היא העמוד המוסרי היותר גדול ושגב, שנשיתמתה כל אדם בלבות בני אדם יהי' עוזר מאד אל התיקון הכללי. כי אנו ויודעין שגם עבשיו שלב בנ"א מלא הוללות, ומשמש מלב מכת סדרי החיים הגרועים מתגבר מאד, מ"מ במה

3. בראשית מז, א. 4. ישעיה נד, יג.

להודיעו שנאמר (שמות לא) "לדעת כי אני ד' מקדשכם". תניא נמי דתני "לדעת כי אני ד' מקדשכם". אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה

וכן לא כעסה בעינו מלא מישאנו לכיך להודיעו ממילו נמלא לו אמתון כך

וכמ פוסכנו: לדעת כי אני ד' וגו'. להודיעם לכו בא מלכי מלכי המלכים:

עון אדם

[אמר הקב"ה]

שהרגש האנושי מגיע להכרת טובה, הוא פועל להכשיר את הנפש להביע במה שיכול את הרגשה הצדיקה הזאת, במאמר ובפועל. כיבוד הוריים, וביחוד כבוד זכרונם אחרי מותם חזק מאד בלבות בנ"א, והרבה פעמים פועל הוא לרכך לבבות קשים מאד. מאין בא הרגש הזה רק מכח הכרת טובה המושרש עמוק מאד בלב בנ"א. אמנם כך היא המדה שכ"ז שהאדם אינו מוכשר כראוי, הוא עלול רק להכיר יתושי הרוחני לדברים קטנים, ולדברים גדולים שראוי שיהי' יתושו אליהם יותר חזק אלשים פעמים, לא יוכל להכניס [יתש] בלבבו הקצר המוגבל. ע"כ כח הכרת טובה להורים מוכר בלב רבים, וכח הכרת טובה לאל ליחיד החנון והטוב, שראוי שיהי' ער בלב מאד, עד שלא יתן דמי כ"א לחפש ולבקש במה להשקיט את הצמאון הגדול של ההוראה שאנו מכירים את טובותיו של הטוב והמטיב ב"ה, דבר זה מפני קטנותו של האדם וגדולתם של הטובות והמטיב ב"ה אי אפשר שיכנס בלב עם כל רישומו. אמנם לכשתתגדל האנושיות והבחנת המוסריים יתפתחו יפה, עד שיהיה ראוי להכניס בלב, באורח ישר וקבעי, גם רעיונות היותר גדולים ואדירים, יופיע כח ההכרה הזאת באור גדול, עד שתשפיע רב מחה על כל עלילות האנושיות הכוללות והפרטיות, וכ"כ תהי' פועלת בחזקה יתה עד שתעורר בחיל את הלבבות לדעת את ד', להכיר כי הוא הוא המטיב באמת, ולהכיר ג"כ את הדרכים שבהם נוכל להביע רחשי הכרתנו את טובותיו הנשאות. וכשיעמוד האדם על ראש פסגת ההכרה איך שתיקון המציאות בכללה, בגשמיותה ורוחניותה, הוא הדבר היותר ראוי להיות ביתד לתלות עליו רגשי הכרת טובתנו, ירדוף כל המין האנושי לתקן את הכלל כולו בכל מעיניו. והפעולות שמיוסדות בכח הרגש הטבעי האנושי, מצד כח השכל וכח הרגש השירי להביע בהן רחשי תודתנו בזכרת טובת אל עליון עליונו. הגדל עליהן התשוקה בדעה והשכל באין ערוך לתוקפה, או יקבצו גוים יחד וממלכות לעבוד את ד' בצמאון אדיר ונפש שוקקה. ע"כ כל מה שיבא לידינו להשריש כלב בנ"א ולתן מקום לכת הגעלה של הכרת טובה שיגגיל ויצא אל המועל, היא עליונו חובה גדולה, למען תת דרך להיסוד הנעלה שעתיד לקחת חלק גדול בתיקון העולם הכללי, להיות מתחזק ומתרחב. [אמתיות 1234567]

ע"כ הנותן מתנה לחבירו, שכפי הנימוס האנושי בהודע למקבל ימלא לבבו רגשי הכרת הטובה, למרוגנו חז"ל שלא יבנע הטוב הזה להיות יוצא מן הכח אל הפועל, אם שהנותן אינגו חפץ לא בהכרת טובה ולא בתשלומי חודה. אבל היסוד המוסרי שעתיד להיות נוטל חלק גדול בהשבת המציאות ראוי למפחו ולתן לו מקום להתרחב, וכל רגש קטן מצטרף אל התיקון הכללי כשיוכר בכל כחו. ופירשה התורה בכונת קדושת השבת שהיא כשיוכר בכל כחו. ופירשה התורה בכונת קדושת השבת שהיא להשריש כח ידיעת היחש של הכרת הטובה היותר עליונה, שראוי באמת שתהיה נובעת מצד הטובות הרוחניות, שעמהן ראויים להיות החיים מוכרים לטובה רבה וגשגבה. אבל החיים מבלעדי צד הקדושה שבהם, יחשבו רק למשא, אם שיכבר לו האדם תענוגים מדומים בדי להעביר השממון שבהיים, אינם כ"א להאילו מרגלת שחיתות החיים, אבל לא יוכלו להחשב לטובה מוחלטת. אמנם החיים עם קדושתם, החיים שהאדם יתרומם עמהם לתענוגים שהם מכוהדים, גם נאחיים, למעשים שהם עומדים לעד וראויים להיות נחשקים מצד השכל והיושר המחוור, הם באמת טובה עליונה ואדירה, ולהביר כח טובה זו בהוצאה ההכרה אל הפועל, יהי' האדם נוקק בשמחת לב לזרוך עז במעשה הקדושה והצדק. ע"כ באה השבת שהיא זכר למעשה בראשית, הצד שד' פעל את כל המעשים, מוכתר בכתר קדושה רבה, להורות שאמנם כח הכרת הטובה האלהית יצא אל הפועל רק עם הכרת טובת הקדושה שבהיים, והדעת שהיא מתנה ד', לדעת כי אני ד' מקדשכם, יצרתי אתכם בחבונה (חנן) [וחנגתי] אחבם באמצעים מביאי הקדושה, שעל ידם ובביאו את החיים לתעודה בנאה שיהיו באמת הטובה היותר עליונה, עד שעל ידם ימשך האדם להביע הכרת טובתו בכל הדרכים היותר רחבים מרב טוב ושמחה גשגבה. ולמדנו מזה שהיהיעה המכשרת את האדם להכרת טובה היא יסוד התורה ואת בין ד' זבין עמו. ע"כ חובה עלינו להדריך את החיים בכללם לתנכם ביסוד כח הכרת טובה, אם שיהיו בדברים הלקיים הטובות עלות ערך, יצא הכת אל הפועל, ולכשתשלם הידיעה האנושית ויתגדלו כחות הטוב והיושר יבא כח הכרת טובה את פעולתו הטובה, עד שכל לב יאמר "אנא נדיפה לדעת את ד' בשחר נכון מוצאו".

טו. תניא לדעת כי אני ד' מקדשכם, א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם. השבת הקדושה אין מבקש ליתנה השלמה על שומריה גכרת בכל ערכה מיד, כי היא פעולתה השלמה על שומריה בדרך הארוכה של הזמן ההוה אל העתיד. יסוד ההשתלמות המגעת להמין האנושי בכללו ולאומה הישראלית בפרט, מהשרשת הידיעה שהשם ית' הוא היוצר כל, העושה את כל המעשים, שמזה יבא השורש של הכרת הטובה, שיוכל אמנם להשתלם רק לעתיד באשר החיים יבאו למדרגה, עד שלא יוכל איש להסתפק על הטובה השלמה של השפעת

יד. 1. הושע ב, ב.

שאני בית הכסא דנפיש זוהמא. תימה בסוף פ"ק דנדרים (דף ז.) גרס בעי רבינא הזמינו לבית הכסא והזמינו לבית המרחץ מהו אלמא במרחץ נמי מיבעי ליה ויש שמותקין אותו שם מן הספרים משום הך דהכא ומיהו יש לקיים שם הגיר' והכא ה"פ מאי נמו כי היכי דלא מיפשיטא ליה מבית הכסא ה"נ לא מיפשיטא ליה מבית המרחץ ומשני שאני בית הכסא דנפיש זוהמיה להכי לא מיפשיטא ליה אבל מרחץ בתר דבעיא הדר פשטא ה"נ הזמינו לבית המרחץ אינו מדברי רבינא אלא הש"ס הוא דתמיך שאינו רוצה לתלוק וכן יש בכמה מקומות: **דמתרגמינן** אלהא מחימנא. תימה דשלום נמי מתרגמינן דעבד ליה שלום וי"ל דהתם קולמוס שלום על שם שהוא עושה שלום דאי לא קולמוס שלום אלא בעי למימר ה' שלום ה' העושה לו שלום ה"מ ה"ל למימר ה' שלומו:

הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו. ודוקא בממנה שמתן לו ע"י אחרים שאין המקבל מתביים אבל שמתן לדקה שהמקבל מתביים מתן נמתר יכסה אף (משלי כא):

יהבה ניהלית. דמומרת לזרים כפירוש הקונטרס והכי מוכח בפרק הזרוע (מולין קלב.) והא דאמר בפ"ב דכתובות (דף כה.) מזקה לכהונה מילוק ממנות כגון שמעיד לו דבמורת כהונה יהבה ניהליה:

ה"ג נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. ואע"ג דגלאו הכי נגזר דכתיב (בראשית טו) ועבדום וענו אותם שמא לא היה נגזר עליהם עינוי כ"כ אלא ע"י זה שהרי ארבע מאות שנה התחילו [1]קודם שנולד יצחק לי' שנים: **ושל** סדום נ"ב שנה. כתו שמוכיח בקור' שהיה מבראם בן מ"מ שנה כשנכנס סדום ושלותה כ"ו שנים משמע שהיה מבראם בן ע"ג כשהכנ את המלכים ובסדר עולם משמע שהיה בן ע"ה שנה כשהכה את המלכים דקאמר התם מבראם אבינו כשנדבר עמו בין הבתרים בן ע' שנה היה שנאמר ויהי מקץ עשרים שנה וגו' וחזר לתרן ושהה עם ה' שנים שנאמר ומבראם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן וגו' ואותה שנה שילד מחרן שנת רעב היתה ירד למצרים ושהה עם ג' חדשים בא ושב לו בגלוי ממרא היא שנה שכבש את המלכים ולפ"ז לא היתה שלותה אלא כ"ד ונריך לומר שהיתה בשלוה ב' שנים בתחלה: ולא

שאני בית הכסא דמאים: אין שם שאילת שלום מסייע ליה לרב המנונא משמיה דעולא דאמר אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום שנאמר [1]ויקרא לו ה' שלום אלא מעתה הימנותא נמי אסור למימר בבית הכסא דכתי' [2]האל הנאמן וכ"ת ה"נ והאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב [3]ישרי למימר הימנותא בבית הכסא התם שם גופיה לא איקרי הכי דמתרגמינן אלהא מהימנא הכא שם גופיה איקרי שלום דכתיב ויקרא לו ה' שלום: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר [3]לדעת כי אני ה' מקדשכם [4]תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם מכאן ארשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו מאי עביד ליה אמר אביי [5]שאיף ליה משהא ומלי ליה כוהלא והאידנא דחיישי' לכשפים מאי אמר רב פפא שאיף לי' מאורתו הכין איני [6]והאמר רב חמא [7](בר) חנינא הנותן מתנה לחבירו א"צ להודיעו שנאמר [4]ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו לא קשיא הא במילתא דעבידא לאגלויי הא במילתא דלא עבידא לאגלויי והא שבת דעבידא לגלויי מתן שכרה לא עביד לגלויי רב חסדא הוה נקיט בידיה תרתי מתנתא דתורא אמר כל מאן דאתי ואמר לי שמעתתא חדתא משמיה דרב יהוכנא ליה ניהליה א"ל רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם יהבה ניהליה אמר חביבין עלך שמעתתא דרב כולי האי א"ל אין א"ל היינו דאמר רב מילתא אלבישיהו יקירא א"ל אמר רב חבי בתרייתא עדיפא לי מקמייתא ואי הוה נקיטנא אחריתי יהוכנא לך: [8]ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב [9]לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב לעולם יחזר אדם וישב בעיר שישיבתה קרובה שמתוך שישיבתה קרובה עונותיה מוצערין א"ר [10]אבין מאי קרא דכתיב [5]אמלטה נא שמה נ"א בגימטריא נ' וחד הוי ושל סדום נ' וב' ושלותה כ"ו

[5]הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא מצער מאי קרובה אילימא קרובה דמיקרבא וזוטא והא קא חזו לה אלא מתוך שישיבתה קרובה עונותיה מוצערין א"ר [10]אבין מאי קרא דכתיב [5]אמלטה נא שמה נ"א בגימטריא נ' וחד הוי ושל סדום נ' וב' ושלותה כ"ו מקדם ומשם נפוצו למקומות אחרים כשנתפלגו וכנו להם עיירות ומשנתפלגו עד שהרבה סדום היו אלא חמשים ושתים שנה שהרי בסוף ימי פלג נתפלגו הארצות כדכתיב בפלג עולם אמר רבי יוסי גבית גדול היה עבר שקדל בנו פלג כי בימיו נפלגה הארץ (שם י) ומשם תאמר בתחלת ימיו והלא יקטן אמיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו ומשם תאמר בתחלת ימיו לא בא שכתוב לפחות אלא לפרש נתן לך סימן ולא מדע כאחז משנותיו אלא בסוף ימיו לא ומשוב שנותיו של פלג ומצאנו שנה שמת בה היא שנת מ"ח לאברהם וכשחיב סדום שנת ל"ט לאברהם שהרי בו ביום נתבשרה שרה ולשנה אחרת ילדה ולאברהם בן מאת שנה וגו' (שם כא): **ושלותה.** האמורה בה גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה וגו' (יחזקאל טו) וכתיב נתיב לא ידעו עיט לא הדריכוהו וגו' (איוב כח):

עשרים

שאני בית הכסא דמאים. ומש מגונה עליו מע"ה מספקא לן בהזמנתו: **ויקרא לו.** גדעון להקב"ה ה' שלום: **הימנותא.** להזכיר אמונה בבית הכסא: **לריך להודיעו.** מתן פלוני אתן לך וזהו דרך כבוד דשמא יתביים לקבלה ומתוך כך מתרלין בדברים ואינו בוש בדבר וכן אם נתנה בביתו אלא מודיעתו לריך להודיעו שמידו באה לו שמתוך כך יהא מודהגו: **לדעת כי אני ה'** וגו'. להודיעם אני בא שאני רולה לקדשם: **שיף ליה משהא.** יפשפשנו בשמן בין עיניו דבר הנראה שהשלנו אמו מי עשה כן ויאמר לה הפיטום פלוני עשה וגם פת נתן לי: **ומלי ליה כוהלא.** עתן כחול בעיני עינו וכן לשונו בתלמוד: **לכשפים.** שהמאדנו בכשפו: **לאגלויי.** מי נתנו לו: **מתן שכרה כו'.** והוא הודיעם [ע"י משה] בעל פה מה שכרה: **רב חסדא.** כהן הוה [1]כלתמרינן (ברכות פ"ו דף מד.) גני עיר אחת היתה בא"י וכה שמונים זוגות חמים כהנים הנשואים שמונים זוגות אחיות כהנות וכלקו מקומות עד נהרדעא ולא מצאו אלא מרבי נחמיה דרב חסדא דהוו נקיטי לרבי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא: **הוה נקיט תרתי מתנתא דתורא.** זוג של זכוב לחיים וקיבה שנתנו לו וכשאי להמלילן לישראל. ואע"ג דרב חסדא בה"ל הוה לו ילפינן מהכא דמתנות נוהגות בזמן הזה דהמידעא נהוג עלמא כתלתא הזה דהמידעא נהוג עלמא כתלתא סבי (ברכות דף כב.) כרבי יאשיה בבנאים וכרבי יהודה בבוצילת בעלי קריין נת"ת וכרבי אלעאי בראשית הגז שהיה אומר אין נוהג אלא בארץ וכן במתנות בימי רב חסדא אמרי לא נהוג כר' אלעאי ובימי ר"נ בר יצחק [6]נהוג כוותיה בראשית הגז ואלא בתנות דמזיא דהוגו אף במתנות וכי היכי (6) דאמרו במנהג בראשית הגז בימי ר"נ ואלא מתיבא דהו ונהגגא כולא כוותיה השמא דנהוג אף במתנות לא משנינן מנהגא: **תרתא.** תרתא אלא שמעתתא: **מילתא אלבישיהו יקירא.** מעיל דמיו יקרים למי שרגיל לגופו. כלומר לפי שאתה תלמידו של רב ורגיל בשמועותיו אתה מחזר אחריהם: **משקל ב' סלעים.** לאו דוקא נקט. בתלמידי רבינו יצחק הלוי מנאמי כתונת פסים שביב פס ידו נתן מילת ואלא כל הכתונת: **שישיבתה קרובה.** שנתייסדו בה מקרוב כלומר עיר תדשה: **דמקרבא.** לנוס שם: **זוטא.** ולא צריכין אתה להקפיד על קיומה: **הא קא חזו לה.** לאתה ליה למימר להו: **שישיבתה קרובה.** שבה אחת קדמה לה סדום כדמפרש של סדום חמשים ושתים דע"כ בוני מגדל בתרן שנעבר היו ולא היה ישוב בעולם אלא באותה בקעה כדכתיב (בראשית יא) ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' ויהי בנסעם

מקדם ומשם נפוצו למקומות אחרים כשנתפלגו וכנו להם עיירות ומשנתפלגו עד שהרבה סדום היו אלא חמשים ושתים שנה שהרי בסוף ימי פלג נתפלגו הארצות כדכתיב בפלג עולם אמר רבי יוסי גבית גדול היה עבר שקדל בנו פלג כי בימיו נפלגה הארץ (שם י) ומשם תאמר בתחלת ימיו והלא יקטן אמיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו ומשם תאמר בתחלת ימיו לא בא שכתוב לפחות אלא לפרש נתן לך סימן ולא מדע כאחז משנותיו אלא בסוף ימיו לא ומשוב שנותיו של פלג ומצאנו שנה שמת בה היא שנת מ"ח לאברהם וכשחיב סדום שנת ל"ט לאברהם שהרי בו ביום נתבשרה שרה ולשנה אחרת ילדה ולאברהם בן מאת שנה וגו' (שם כא): **ושלותה.** האמורה בה גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה וגו' (יחזקאל טו) וכתיב נתיב לא ידעו עיט לא הדריכוהו וגו' (איוב כח):

סו א מוי' ס"ג מהג' ק"ש הל' ה עוש"ע ס"מ מי' פי' פה פסיק ב:

סו ב עוי' ס"ו מהג' מלות הלגה יג קמג עשין לו מוד מ"ת מי' רמב:

מוסף רש"י

לדעת כי אני ה' מקדשכם. ריש"ה דקרא לך את שנתתי משמלו, ומלי לעשת, רולה. אני שמודיעם מה מתנה תשובה אני מנקה לתן לסם (בראשית מז). צריך להודיע לאמו. לעשות לו אות ומקון, שאם יאכלו קודם שיודיע לאמו תרלה את אחוה ומשאלנו מי נשה לך כך והוא אמר פלוני וגם נתן לי פת, ומתוך כך ידעו אמו ואמנו שהוא תוהכם ומבנה מיכה (ריש"ל ושם). אינו צריך להודיעו. לומר אלא יבא זה ויטה ומוטה מהיכן בא עליו דבר זה (שם). תשובה לא ידע. אלמא נתן לו הקב"ה קרן עור פנים ולא הודיעו (שם). דעבידא לאגלויי. כגון קרן עור פנים. דמקה, שהודישהו הרואין לא צריך הנותן להודיעו (שם). שישיבתה קרובה. נתישבה מקרוב לפיכך לא מתמלאה אמה עליו (בראשית יט כ).

רב נסים גאון

רב חסדא הוה נקט מתנתא דתורא בידיה. רב חסדא בהן הוה וחמצא בפסכת ברכות בפרק כיצד מברכין דף מד) אמר ר' יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל גוטפנא שמה והיו בה שמונים וזוגים אחים כהנים נשואים) לשמונים זוגות אחיות כהנות. הבקו רבנן קדרבה. נתישבה מקרוב לפיכך לא מתמלאה אמה עליו (בראשית יט כ).

תורה אור השלם

1 וַיָּקָם שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לַיְ יְהוָה שָׁלוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּשָׁכְמָה בְּאֶרֶץ בְּנֵי חֲמוֹר אֲבִי שְׁכֶם: שופטים ו כד

2 וַיִּרְעַשׁ כִּי יֵין אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָן שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלֶף דּוֹר: דברים ז ט

3 וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ כִּי אוֹת הִוא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם: שמות לא יג

4 וְהִיו בְּרִדְתֹּת מֹשֶׁה מֵהַר סִינַי וּשְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ: שמות לד כט

5 הִנֵּה נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרֹבָה לָנוּס שָׁמָּה וְהִוא מִצְעָר אִמָּלְטָה נָּא שָׁמָּה הֲלֹא מִצְעָר הִוא וּתְחִי נַפְשִׁי: בראשית יט כ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוס נקט וכו' וכי היכי דאחזוק כמנהג בראשית הגז:

רבינו חננאל

אמר רב המנונא אסור ליתן שלום לחבירו בבית הכסא שהשם נוסיה איקרי שלום, שנאמר ויקרא לו ה' שלום. אבל לומר נאמן כבית הכסא מותר שאינו שם שנאמר האל הנאמן המתרגמינן אלהא מהימנא. אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם. והני מילי במלתא דלא עבידא לאיתגלויי, אבל במלתא דעבידא לאיתגלויי לא, שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. אמר רב לעולם אל ישנה אדם כנו אחר משאר בניו. שהרי בשביל כי סלעים מילת שנתן יעקב אבינו ליוסף נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. אמר רב לעולם יחזר אדם וישב בעיר שישיבתה קרובה (שמתוך שישיבתה קרובה) עונותיה מוצערין. א"ר חנן מאי קרא, שנאמר הלא מצער היא ותחי נפשי, כלומר מצער עתה בקרוב נתיישבה. א"ר יצחק ישיבתה צוער ג"א שנה היתה שנאמר אמלטה נא שמה נא בגימטריא הכי הוו. ישיבתה של סדום כ"ב שנה הוה שהתחה מוקדמת לצוער שנה ושלותה כ"ו דכתיב